

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich
Janusz KOCHANOWSKI

Warszawa, 28/11/2008r.

RPO-603545-II/08/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan

gen. insp. Andrzej Matejuk
Komendant Główny Policji
Warszawa

Szanowny Panie Komendancie

Przedmiotem mojego stałego zainteresowania jest zagadnienie przestrzegania praw i wolności człowieka i obywatela przez funkcjonariuszy Policji.

Należy bowiem podkreślić, iż spośród wszystkich organów państwowych to właśnie Policja dysponuje najszerszym zakresem uprawnień do legalnej ingerencji w sferę tych praw i wolności, niezbędnej dla wykonywania zadań w zakresie ochrony i utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Moje zaniepokojenie wzbudza liczba wpływających do mnie wniosków obywateli dotyczących działań Policji, podnoszących, między innymi, zarzuty niedozwolonego używania przymusu fizycznego wobec osób zatrzymanych i przesłuchiwanym. W 2007 r. otrzymałem 334 wnioski, zaś w bieżącym roku, do dnia 31 października - 268 wniosków w tym zakresie.

Ponadto, w wielu sprawach podejmowałem działania z urzędu na podstawie doniesień mediów o bulwersujących opinię publiczną przypadkach - niekiedy bardzo drastycznych - naruszenia przez policjantów takich podstawowych praw i wolności jak godność, nietykalność cielesna, czy wolność seksualna.

Dla zilustrowania problemu informuję, iż na podstawie skarg, a także publikacji w prasie podjąłem działania, między innymi, w następujących sprawach:

1. Przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Lubelskim i pobicia Daniela P., który doznał poważnych obrażeń ciała. Z uzyskanych informacji wynika, iż w tej sprawie prowadzone jest śledztwo przez Prokuraturę Rejonową w Biłgoraju o przestępstwo określone w art. 231 § 1 k.k. w zb. z art. 158 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 kk. (nr RPO - 601479/08).

2. Pobicia Sławomira K. przez funkcjonariuszy Policji z Komisariatu w Choroszczy. Z informacji udzielonych mi przez Prokuratora Rejonowego w Łomży, wynika, że zostało wszczęte śledztwo i prowadzone są obecnie czynności procesowe (nr RPO-599660/08).
3. Ciężkiego uszkodzenia ciała Michała G. przez policjantów z Komisariatu Policji w Łaziskach Górnych; w sprawie tej skierowany został akt oskarżenia o czyn z art. 231 § 1 k.k. i art. 158 § 2 k.k. do Sądu Rejonowego w Mikołowie (nr RPO-577134/07).
4. Pobicia Łukasza Sz. przez policjantów z Komendy Miejskiej Policji w Zamościu. Postępowanie w tej sprawie prowadzi Prokuratura Rejonowa w Krasnymstawie (nr RPO-58867/08).
5. Dokonania czynności seksualnych i przekroczenia uprawnień wobec kilku kobiet przez funkcjonariusza z Komendy Miejskiej Policji w Lublinie. W tym zakresie skierowany został akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Lublinie o czyny z art. 231 § 2, art. 199 i art. 198 k.k. (nr RPO-5 57702/07).
6. Pobicia i pozbawienia wolności 4 nieletnich przez funkcjonariuszy z Komendy Powiatowej Policji w Nowym Tomysłu. Sprawę prowadziła Prokuratura Okręgowa w Poznaniu, postępowanie zostało umorzone (nr RPO-538894/06).
7. Pobicia Dominiki, Wiesława i Wiesławy N. przez funkcjonariuszy Komendy Rejonowej Policji Warszawa II. W sprawie tej postępowanie przygotowawcze o czyny z art. 231 § 1 i art. 158 § 1 k.k. prowadziła Prokuratura Rejonowa Warszawa - Wola (nr RPO-580599/08).
8. Bezprawnego pozbawienia wolności, pobicia i wymuszania zeznań małoletniego Patryka P. przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Kłodzku. W sprawie tej skierowany został akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Kłodzku o czyny z art. 231 § 1 k.k., art. 189 § 1 k.k., art. 217 k.k. i inne (nr RPO-579133/08).
9. Przekraczania uprawnień przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim. W sprawach tych prowadzone jest kilka postępowań przygotowawczych w Prokuraturach Rejonowych w Ostródzie i Iławie o czyny z art. 231 § 1 k.k. (nr RPO-594202/08).
10. Stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec ciężarnej Pauliny J. przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Zakopanem. Postępowanie w tej sprawie prowadzi Prokuratura Rejonowa w Nowym Targu (nr RPO - 599662/08).
11. Różnych uchybień w pracy policjantów z Komisariatu Policji w Prabutach, między innymi polegających na wywożeniu zatrzymanych do lasu i pozostawianie ich tam. Postępowanie w tej sprawie prowadzi Prokuratura Okręgowa w Gdańsku (nr RPO-600176/08).

12. Przekroczenia uprawnień i naruszenia nietykalności cielesnej podczas przeszukania w mieszkaniu państwa M. we Wronkach przez policjantów z Komendy Powiatowej Policji w Szamotułach. Postępowanie w tej sprawie prowadzi Prokuratura Rejonowa w Pile (nr RPO-601354/08).
13. Przekroczenia uprawnień i pobicia Marianny i Józefa K. przez funkcjonariuszy z Komendy Rejonowej Policji Warszawa II. Sprawa jest przedmiotem postępowania prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową Warszawa - Śródmieście (nr RPO-595909/08).
14. Pobicia p. Łukasza G. przez funkcjonariuszy z Komisariatu Policji w Darłowie (nr RPO-602411/08).
15. Ponownego zatrudnienia funkcjonariuszy Policji z Komendy Powiatowej Policji w Świdniku, skazanych nieprawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Lublinie na kary 1,5 roku pozbawienia wolności za pobicie śpiącego na ulicy człowieka (nr RPO-599439/08).
16. Pobicia kibiców „Legii” przez funkcjonariuszy z Komendy Stołecznej Policji podczas zabezpieczania meczu piłkarskiego pomiędzy drużynami „Legii” Warszawa i „Polonii” Warszawa. Postępowanie w tej sprawie prowadzi Prokuratura Okręgowa w Płocku (nr RPO-598333/08).

We wszystkich wymienionych sprawach prowadzone są lub były postępowania przez właściwe prokuratury i sądy. Przed ich prawomocnym zakończeniem nie można przesądzać o zasadności skarg lub informacji prasowych, które dały mi podstawę do podjęcia działań. W każdej z nich występuje konieczność poddania analizie kwestii respektowania standardów chroniących prawa i wolności obywatelskie. Wypada zarazem zauważyć, iż występują niejednokrotnie trudności w ocenie zasadności rozstrzygnięcia wydanego w następstwie przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego czy przygotowawczego, zwłaszcza w sytuacji, gdy jedynymi dowodami są zeznania funkcjonariusza Policji i skarżącego, a jednocześnie czynności stanowiące przedmiot zarzutu nie zostały w sposób właściwy udokumentowane.

Wypada w tym miejscu zauważyć, iż Europejski Trybunał Praw Człowieka rozpoznając skargi na naruszenia zakazu tortur lub innego niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karanie zawartego w art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności wyraził niejednokrotnie pogląd, iż: „Procedury zawarte w Konwencji nie zawsze sprowadzają się do rygorystycznego stosowania zasady *affirmanti incumbit probatio*, (kto twierdzi, ten musi dowieść). Najwyższe znaczenie dla skutecznego funkcjonowania systemu indywidualnych skarg ustalonego przez dawny art. 25 Konwencji (teraz zastąpiony art. 34) ma, by Państwa zbudowały wszystkie niezbędne regulacje umożliwiające właściwe i skuteczne zbadanie wniosku skarżącego.

Jest cechą oczywistą w przypadku wniosków tej natury, w której skarżący zarzuca funkcjonariuszom Państwa naruszenie praw wynikających z Konwencji - swoich własnych lub cudzych - iż w pewnych instancjach jedynie pozwany Rząd ma dostęp do informacji mogących potwierdzić lub obalić takie zarzuty. Niepowodzenie w uzyskaniu od Rządu tych informacji bez uzyskania jednocześnie satysfakcjonującego wytłumaczenia może nie tylko prowadzić do wniosku, że oskarżenie wnioskodawcy jest dobrze umotywowane, lecz może także świadczyć negatywnie o stopniu przestrzegania przez Państwo obowiązków płynących z art. 38 ust. 1 Konwencji. Te same zasady odnoszą się do opóźnień po stronie Państwa w dostarczaniu informacji, które to mają ujemny wpływ na ustalanie stanu faktycznego w danej sprawie." (np. w sprawie Aktas przeciwko Turcji, wyrok z dnia 24.04.2003 r., nr 2435/94).

Nadto, Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził, że: „Mimo, iż Trybunał nie jest związany ustaleniami sądów krajowych, w normalnych okolicznościach przekonywające przesłanki są wymagane, aby Trybunał odszedł od ustaleń faktycznych poczynionych przez te sądy. Niemniej jednak, gdy zarzuty dotyczą naruszenia art. 2 i 3 Konwencji, Trybunał musi stosować szczególnie uważną kontrolę, nawet jeżeli określone postępowania krajowe i śledztwa miały już miejsce." (por. wyrok z dnia 22.11.2005 r. w sprawie Kakoulli przeciwko Turcji, nr 385959/97).

Z orzeczeń tych wynika, iż nawet, jeśli postępowanie karne nie doprowadziło do stwierdzenia zaistnienia przestępstwa ze strony funkcjonariusza, to nie oznacza, że nie doszło jednak do naruszenia w konkretnym przypadku art. 3 Konwencji, co może powodować odpowiedzialność państwa przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

Niezależnie od czynności podejmowanych w sprawach indywidualnych, w bieżącym roku występowałem do Pana Komendanta, jak również do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawach o charakterze generalnym. Wystąpienia te dotyczyły między innymi:

- nowego systemu rejestracji skarg przez Policję,
- wyznaczania norm dziennych zatrzymywania sprawców przestępstw,
- nagrywania na dyktafony przez funkcjonariuszy Policji przebiegu kontroli drogowych,
- zawiadamiania Policji o przypadkach maltretowania dzieci i przemocy w rodzinie,
- potrzeby zapewnienia skutecznej ochrony praw osób zatrzymywanych przez Policję,
- problemów związanych z konwojowaniem przez Policję osób na polecenie sądów i prokuratur.

Nie ulega dla mnie wątpliwości, że dla ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego w państwie demokratycznym niezbędna jest sprawna, skuteczna i dobrze wyszkolona Policja. Te cechy, wynikające z prawidłowego doboru kadr, odpowiedniego szkolenia oraz wyposażenia funkcjonariuszy, powinny nakazywać właściwe ukształtowanie u policjantów poczucia obowiązku i znaczenia norm prawnych, z których wynika, że niezależnie od okoliczności związanych z konkretną sprawą wszystkie osoby, wobec których wykonywane są

czynności służbowe, muszą być traktowane z zachowaniem zasady humanitaryzmu, w szczególności z poszanowaniem godności każdego człowieka.

Znaczna liczba badanych przeze mnie przypadków naruszenia praw i wolności przez funkcjonariuszy Policji jak "również - w niektórych przypadkach - drastyczność naruszeń podstawowych praw i wolności skłaniają mnie jednak do postawienia tezy, że w omawianym zakresie występuje problem w zakresie zapewnienia przestrzegania praw i wolności obywatelskich.

Warto w tym miejscu zauważyć, iż - jak wynika z międzynarodowych dokumentów dotyczących Policji, takich jak: Kodeks postępowania funkcjonariuszy porządku prawnego, opracowany przez ONZ (Rezolucja nr 34/169 Zgromadzenia Ogólnego z dnia 17 grudnia 1979 r.), Deklaracja o Policji (rezolucja nr 690 Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy z dnia 8 maja 1979 r.) oraz Europejski Kodeks Etyki Zawodowej Policji (Zalecenie Rec. 2001/10 Komitetu Ministrów Rady Europy z 19 września 2001 r.) - społeczne zaufanie do policji jest ściśle związane z jej postawą i zachowaniem w stosunku do społeczeństwa, a w szczególności z poszanowaniem godności osoby ludzkiej oraz podstawowych praw i wolności jednostki, które zawarte są zwłaszcza w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Problem dotyczący funkcjonowania Policji wydaje się szczególnie aktualny obecnie, wobec planowanej na przyszły rok wizytacji w Polsce Komitetu Przeciwdziałania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu.

Przekazując powyższe spostrzeżenia, zwracam się z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska wobec poruszonego problemu i poinformowanie mnie o podejmowanych i ewentualnie planowanych działaniach zmierzających do egzekwowania przestrzegania przez funkcjonariuszy Policji obowiązujących procedur a także praw i wolności obywatelskich.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski